

В І Д Г У К
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Глуценка Максима Михайловича на тему
«Розвиток механізмів фінансової підтримки суб'єктів
зовнішньоекономічної діяльності»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

Суттєвою рисою розвитку сучасної світової фінансової системи є високий рівень глобалізації та інтеграції. Так, процеси глобалізації інтегрують та уніфікують економічну діяльність окремих суб'єктів господарювання. У результаті таких процесів відбувається зближення різних країн на регіональному і світовому рівнях, здійснюється проникнення інформаційних технологій, поділ праці між цими суб'єктами господарювання, переміщення всіх видів ресурсів з країни в країну. В таких умовах зовнішньоекономічна діяльність стає значущою складовою для всіх суб'єктів господарювання будь-якої суверенної держави.

Зважаючи на це, фінансове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України є найважливішою передумовою зростання експортного потенціалу, поступової диверсифікації товарної структури експорту на користь товарів високого ступеня переробки, збільшення частки міжнародного обміну послугами у сфері високих технологій тощо. В свою чергу, фінансування зовнішньої торгівлі, будучи елементом зовнішньоекономічної політики держави, суттєво впливає на подолання наслідків економічних і фінансових криз. А це, в свою чергу, зумовлює практичну актуальність дослідження механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Актуальність теми дослідження Глуценка М.М. полягає у необхідності поглибленого вивчення теоретичних положень, розробленні методичних підходів та практичних рекомендацій щодо розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів

зовнішньоекономічної діяльності, що є важливим як на науковому рівні, так і в практичній діяльності.

Зв'язок дисертації з науковими програмами та пріоритетними напрямками розвитку науки

Дисертаційне дослідження Глуценка Максима Михайловича виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт ДВНЗ «Університет банківської справи», зокрема науково-дослідної теми «Фінансова стратегія розвитку економіки та проблеми її трансформації в умовах виходу з кризи» (номер державної реєстрації 0111U003781). Особистий внесок автора полягає у ґрунтовному дослідженні процесу розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Запропоновано методичні підходи до оцінювання ефективності механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та розроблено рекомендації щодо забезпечення розвитку механізмів фінансової підтримки таких суб'єктів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Глуценка М.М. дозволяє зробити висновок про належний рівень аргументованості та теоретичного обґрунтування сформованих за результатами проведеного дослідження наукових положень, висновків і рекомендацій. Останні відображають внесок здобувача у розв'язання важливої проблеми – поглиблення теоретичних засад і розроблення методичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Зміст дисертаційного дослідження свідчить про ґрунтовну теоретичну підготовку здобувача та вміння працювати з науковим матеріалом, здійснювати необхідні наукові узагальнення та формувати висновки.

Теоретичну основу дослідження склали праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, що займалися проблематикою макроекономічних і регіональних аспектів розвитку зовнішньоекономічної діяльності, транскордонного

співробітництва суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та галузевими проблемами управління зовнішньоекономічною діяльністю. Конструктивний аналіз праць провідних вчених дав змогу здобувачу провести якісне дослідження теоретичних положень і розроблення методичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

У дисертаційному дослідженні на основі використання комплексного підходу до дослідження економічних явищ та процесів, в логічній послідовності розглянуто питання, що стосуються: розуміння сутності поняття «механізм фінансової підтримки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності» (с.11-28), розкриття етапів розвитку зовнішньоекономічної діяльності і можливостей її фінансової підтримки (с. 29-42), виокремлення видів механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (с. 43-54), оцінки сучасного стану фінансування зовнішньоекономічної діяльності в Україні (с. 60-86) та оцінювання факторів, які впливають на застосування суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності механізмів фінансової підтримки (с. 109-125).

Все це стало основою для напрацювання власних пропозицій, спрямованих на виокремлення методів розв'язку багатокритеріальної задачі оптимізації механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (с. 155-164) та подальшого розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на засадах системно-процесійного підходу (с. 165-181).

Інформаційну базу дослідження становили праці провідних вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків з проблем розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, постанови Національного банку України, які стосуються питань розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; аналітичні матеріали організацій, які є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, забезпечена вдалим використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: систематизації, узагальнення і методу експертних оцінок – для уточнення категоріально-понятійного апарату у сфері зовнішньоекономічної діяльності і вдосконалення класифікації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, механізмів їх фінансової підтримки, а також факторів, які впливають на ефективність цих механізмів; методів індукції і дедукції для аналізу сучасного стану фінансування зовнішньоекономічної діяльності в Україні; методів економіко-математичного моделювання – з метою удосконалення методичного підходу до оптимізації механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також ідентифікації векторів полікритеріального оцінювання ефективності механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; методів побудови мережевих графів Маркова, Дейкстри і Флойда – поглиблення методичних положень з аргументування умов вибору і встановлення послідовності реалізації механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; індексного методу – для розроблення методичних підходів до оцінювання ефективності механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки та пропозиції, зроблені автором за результатами дослідження, є логічними та впливають з роботи, розкривають поставлену мету дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Достовірність результатів дослідження підтверджується використанням при підготовці дисертації значного масиву статистичних даних, що характеризують стан фінансування зовнішньоекономічної діяльності в Україні, а також опрацюванням широкого кола наукових джерел, проблемних праць провідних вчених відповідної спрямованості.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження проявляється, зокрема, в дослідженні конкретних способів фінансової підтримки суб'єктів

зовнішньоекономічної діяльності, на базі якого уточнено визначення поняття «механізм фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як сукупності застосовуваних суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності методів досягнення індивідуальних і корпоративних цілей, встановлення і реалізація яких залежать від фінансових потреб та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також зовнішніх обставин, що складаються під впливом конкуренції і рішень організацій, які здійснюють державне і міжнародне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (с. 12-14).

У дисертаційному дослідженні уточнено класифікацію механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також факторів, які впливають на ефективність механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (с.44-55). Запропонована класифікація побудована з урахуванням принципу декомпозиції досліджуваних об'єктів. Застосування такого підходу дозволить суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності оптимізувати умови використання механізмів фінансової підтримки. Це, в свою чергу, дозволить оптимізувати розвиток механізмів фінансової підтримки у напрямку зниження трансакційних витрат, витрат часу, а також підвищення рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Заслуговує на увагу запропоноване автором удосконалення полівекторного науково-методичного підходу до оцінювання ефективності механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (с. 88-95). Реалізація такого підходу дасть змогу отримати інформацію про механізми фінансової підтримки з позиції надійності їх використання.

Певний науковий інтерес представляє запропоноване автором удосконалення методичного підходу до оптимізації фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (с.148-154), зважаючи на те, що метою оптимізації фінансової підтримки є вибір найкращої послідовності реалізації критеріїв цих механізмів.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання з метою підвищення ефективності фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України. Зокрема, практичність рекомендацій здобувача підтверджена у процесі діяльності таких установ як АТ «Артем-Банк» (довідка № 10/05-1874/1 від 03.12.2014 р.), філія АТ «Укрексімбанк» у м. Львові (довідка № 060-21/1935 від 15.01.2015 р.).

Результати дисертаційної роботи апробовано на науково-практичних конференціях та використовуються в навчальному процесі при розробленні методичних матеріалів та викладанні дисциплін Університету банківської справи при викладанні дисциплін «Фінанси підприємств», «Міжнародні фінанси» (довідка № 01-015/266 від 16.03.2014 р.).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Незважаючи на в цілому позитивне враження від дисертаційного дослідження, необхідно виділити ряд зауважень та дискусійних положень, що мають місце в роботі:

1). В теоретичній частині, в п.1.1. висвітлюючи сутність поняття «механізм фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності», автор ґрунтовно досліджує суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності як одного із складових елементів окресленого механізму (с. 14), проте, на наш погляд, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності виступає здебільше ознакою необхідності існування такого механізму, а не його елементом;

2). Розкриваючи зміст механізму фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, автор має підстави стверджувати, що ідентифікувати сутність механізму фінансової підтримки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності необхідно через призму його призначення, складових елементів і порядку їхньої взаємодії (с.13), проте мало уваги, на наш погляд, приділяє призначенню такого механізму та напрямам або інструментам фінансової підтримки суб'єктів, що є також суттєвими;

3). В п.1.3. проводиться детальна характеристика видів механізмів фінансової

підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (с. 44-55) однак, на наш погляд, не виокремлено загальної системи фінансової підтримки таких суб'єктів з її складовими та інструментами, що вибудувало б комплексний підхід до проблеми дослідження;

4). Здійснюючи ґрунтовний аналіз особливостей розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, здобувач акцентує свою увагу на аналізі динаміки торговельного сальдо протягом останніх п'яти років (с.67, 69-70), проте, на наш погляд, не називає головну причину формування від'ємного торговельного сальдо країни, що криється у зростаючій потребі в імпорті проміжних та споживчих товарів, у високих темпах зростання ВВП країни (у мільярдах грн.) та у високому рівні його імпортоємності. Тому вважається за потрібне більш детально проаналізувати динаміку, передумови та причини від'ємного сальдо торговельного балансу України та факторів, що його спричиняють з метою опрацювання напрямів подолання негативних тенденцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

5). На наш погляд, не дуже вдалою є аналогія порівняння конкурентних переваг механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з еволюційною теорією Ч. Дарвіна, зокрема, його припущенням про природний добір (с.147, 152), яка тепер піддається серйозним сумнівам, адже це зменшує значимість отриманих на основі цього порівняння висновків.

В цілому, зазначені зауваження не знижують науково-практичної цінності положень дисертації та є підставою для обговорення в дискусійному порядку під час захисту дисертації. Попри висловлені зауваження, дисертація Глуценка М.М. може бути оцінена позитивно.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях дисертанта

Аналіз змісту дисертаційної роботи Глуценка М.М., автореферату дисертації та опублікованих праць автора за темою дисертації дають підстави зробити висновок, що визначені завдання дисертаційного дослідження науково обґрунтовані та виконані на належному науково-методологічному і методичному рівні. Основні

положення та висновки роботи знайшли відображення у 9 наукових працях загальним обсягом 2,94 д.а. З цієї кількості 6 наукових статей опубліковано у фахових виданнях, 1 стаття – у періодичному іноземному виданні, у якій особисто автору належать 0,23 д.а., 2 публікації – в інших виданнях загальним обсягом 0,35 д.а.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Глуценка М.М. на тему «Розвиток механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності» є самостійно виконаним дослідженням, отримані висновки та рекомендації сформовані на основі поставлених автором завдань досліджень.

Для представленої роботи характерний науковий стиль та логічність викладення матеріалу. У дисертації розкрито всі положення та результати, що виносяться на захист. Дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій, її назва відповідає змісту.

Автореферат достатньо повно відображає зміст дисертації та її основні висновки і положення, що виносяться на захист.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Глуценка М.М. присвячена поглибленню теоретичних засад і розробленню методичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

У роботі простежується чітка авторська позиція, погляди здобувача є науково обґрунтованими та переконливими.

За актуальністю, новизною, глибиною та обґрунтованістю отриманих результатів дисертаційна робота «Розвиток механізмів фінансової підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності» відповідає вимогам, що висуваються до написання дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук, зокрема пунктам 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»,

економічних наук, зокрема пунктам 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567.

Автор дисертації – Глущенко Максим Михайлович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доцент кафедри банківських
інвестицій ДВНЗ «Київський
національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
к. е. н., доцент

О.О. Ляхова

